

ΒΗΜΑ *Magazino*

ΤΙ ΣΧΕΣΗ ΕΧΟΥΝ
Η BARBIE, ΤΟ ΧΑΒΙΑΡΙ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΕΤΑΛΟΥΔΕΣ
ΜΕ ΤΟ ΓΥΜΝΟ ΜΠΕΤΟΝ;

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΑΙ

Γ. ΣΤΟΡ - ΕΡ. ΜΟΡΑΕΪ Ο ΔΙΑΣΗΜΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΚΑΙ Η ΝΤΙΒΑ ΤΗΣ ΟΠΕΡΑΣ ΣΕ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ
ΤΑΞΙΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΧΑΟΤΙΚΑ ΓΟΗΤΕΥΤΙΚΟ ΝΕΟ ΔΕΛΧΙ ΣΤΟ GRAND PRIX ΤΟΥ ΜΟΝΑΚΟ
LINDER Η ΠΡΩΤΟΠΟΡΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΣ ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΕΛΦΟΥΣ, ΤΗ ΓΙΟΚΟ ΟΝΟ, ΤΗ LADY GAGA



ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΣ ΝΕΕΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΕΣ

Το θεωρητικό υπόβαθρο και η πρακτική εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό μεταμορφώνει το παγκόσμιο οικιστικό τοπίο.



Απόψη από ψηλά του
Deep Pit Ice and Snow World
Sports and Ski Resort στην
Κίνα, από το στούντιο
Coop Himmelb(l)au.



ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΤΙΑΝΑ ΚΑΡΤΣΑΓΚΟΥΛΗ

«Αν η τεχνητή νοημοσύνη είναι τρομακτική, αυτό συμβαίνει γιατί είναι εκπληκτικά καλή» δηλώνει σε συνέντευξή του ο Νιλ Λιτς, ο οποίος έχει γράψει δύο βιβλία για την αρχιτεκτονική και την AI («Architecture in the Age of Artificial Intelligence: An Introduction to AI for Architects» και «Machine Hallucinations: Architecture and AI»), ενώ πρόκειται να εκδώσει άλλα τρία. Ο κορυφαίος πανεπιστημιακός, θεωρητικός της Αρχιτεκτονικής, συνεχίζει τη σκέψη του διερωτώμενος για πόσον καιρό η τεχνητή νοημοσύνη θα παραμείνει μια προέκταση, ένα εργαλείο της ανθρώπινης δραστηριότητας, προτού φτάσει στο σημείο να μπορεί να αναλαμβάνει μόνη της αρχιτεκτονικές εργασίες, κάνοντας το επάγγελμα του αρχιτέκτονα... περιττό.

Πρόκειται για ένα ερώτημα που βασανίζει τους επαγγελματίες κάθε κλάδου, καθώς οι ραγδαία εξελισσόμενες νέες τεχνολογίες όχι μόνο έχουν εισχωρήσει σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δημιουργίας και δράσης, αλλά όσο τις χρησιμοποιούμε τόσο εκείνες βελτιώνονται, αποκτούν «κουλτούρα» και «σκέψη» ανθρώπινη. Παρ' όλο όμως που οι ανησυχίες και η συζήτηση γύρω από το θέμα εντείνονται, οι ίδιοι οι αρχιτέκτονες δείχνουν να έχουν αγκαλιάσει τις εφαρμογές AI που υπάρχουν στη διάθεσή τους, εκμεταλλευόμενοι το γεγονός ότι πλέον είναι δυνατή η δημιουργία εικόνων μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα, χωρίς ψεγάδια. Τα διάφορα εργαλεία της τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να προτείνουν πιο ακριβείς και αποτελεσματικές διαδικασίες σχεδιασμού και κατασκευής, αναλύοντας μεγάλα σύνολα δεδομένων και σε χρόνο που θα ήταν αδύνατο για οποιονδήποτε ανθρώπινο εγκέφαλο.

Σύμφωνα με έρευνα του Βασιλικού Ινστιτούτου Βρετανών Αρχιτεκτόνων (Royal Institute of British Architects - RIBA), που δημοσιεύθηκε τον περασμένο Φεβρουάριο, το 41% των βρετανών αρχιτεκτόνων εφαρμόζουν τις τεχνολογίες της τεχνητής νοημοσύνης σε όλα ή σε

κάποια από τα έργα τους. Πρόκειται για ένα εξαιρετικά υψηλό ποσοστό, ειδικά αν αναλογιστούμε ότι τα διαθέσιμα σε ένα ευρύτερο κοινό εργαλεία AI είναι ακόμη μια πολύ καινούργια συνθήκη, που δεν έχει κλείσει καν τα δύο έτη. Εκτός όμως από ποσοτική, η συγκεκριμένη έρευνα είναι και ποιοτική, καθώς περιλαμβάνει και μελέτες που εξετάζουν τον τρόπο με τον οποίο η τεχνητή νοημοσύνη «αναδιαμορφώνει την πρακτική, από τον υπολογιστικό σχεδιασμό και την ψηφιακή κατασκευή έως τον αστικό σχεδιασμό και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα». Ένα από τα μεγάλα αρχιτεκτονικά στούντιο που έχουν υιοθετήσει την τεχνητή νοημοσύνη σε σημείο που να έχουν δημιουργήσει δικό τους σχετικό λογισμικό είναι το Coop Himmelb(l)au στην Αυστρία. «Ακριβώς όπως τα φτερά αναπτύχθηκαν από τη φύση χωρίς να έχει περάσει ποτέ από το μυαλό των δεινοσαύρων ότι θα πετάξουν, έτσι και η Artificial Intelligence – που μου αρέσει να αποκαλώ "Architectural Intelligence" – είναι ένα εργαλείο που μια μέρα θα επιτρέψει σε εμάς τους αρχιτέκτονες να πετάξουμε» λέει ο Βολφ Νίτερ Πριξ, ένας εκ των συνιδρυτών, το 1968, του γραφείου και σημερινός CEO and επικεφαλής σχεδιασμού. Το portfolio της εταιρείας αποτελείται από πολλά και σημαντικά έργα που περιλαμβάνουν και πολιτιστικά ιδρύματα όπως είναι το Σπίτι της Μουσικής στη Δανία, το Κέντρο Κινηματογράφου της Μπουσάν στη Νότια Κορέα, ιδρύματα όπως είναι το Σπίτι της Μουσικής στη Δανία, το Κέντρο Κινηματογράφου της Μπουσάν στη Νότια Κορέα, το Museum of Contemporary Art & Planning Exhibition (MOCAP) στην πόλη Σεντσέν της Κίνας κ.ά.

Μια «πεταλούδα» στο Χαλάνδρι

Στα καθ' ημάς, το πρώτο κτίσμα στην Ελλάδα που φτιάχτηκε με τη συνδρομή της τεχνητής νοημοσύνης είναι ήδη γεγονός. Πρόκειται για την BUTterFLY, μια πεντάωροφη πολυκατοικία εννέα διαμερισμάτων στην καρδιά του Χαλανδρίου, που ονομάστηκε έτσι γιατί όταν την κοιτάζεις από κάποια απόσταση μοιάζει με πεταλούδα. Το εντυπωσιακό έργο που ήρθε για να μεταβάλει το οικιστικό τοπίο ενός τυπικού προαστίου, δημιουργήσε αίσθηση άμα τη εμφανίσει του, αφού ήταν προτεινόμενο από το ArchDaily ως καλύτερο κτίριο της χρονιάς για το 2024 και από το διακεκριμένο Jury των βραβείων Architizer – ο θεσμός, που έχει ως βάση του τη Νέα Υόρκη, είναι το μεγαλύτερο πρόγραμμα διεθνών βραβείων Αρχιτεκτονικής, με κοινό 7 εκατομμυρίων –, στην ολοκαίνουργια κατηγορία «Architecture and AI».



● Ένα post-concept του Oyster House στην Αυστρία από τον Νιλ Λιτς με τη χρήση της AI εφαρμογής MidJourney V5.2.

● Red Villa in Yosemite (2023), μια ονειρική ψηφιακή εικόνα του Νιλ Λιτς με τη χρήση MidJourney v 5.2.



LINDER

«ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΕΙΝΟΥΝ
ΝΑ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΟΥΝ ΑΥΤΟ
ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΑΛΑΒΑΙΝΟΥΝ»

Η πρωτοπόρος καλλιτέχνης, που βρέθηκε στην Ελλάδα και στους Δελφούς για μια ξεχωριστή περφόρμανς σε συνεργασία με το PCAI, μιλάει για τον ακτιβισμό την εποχή του πανκ, τη Γκόκο Ονο και τη Lady Gaga.

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΡΙΑΝΑ ΑΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΝΙΚΟΣ ΒΑΡΔΑΚΑΣΤΑΝΗΣ



Η ιρλανδικής καταγωγής Λίντα Στέρλινγκ (γνωστή πλέον ως Linder), «πατέρας καθολικός, μητέρα προτεστάντισσα», μεγάλωσε στο Λίβερπουλ αλλά έζησε την πανκ σκηνή του Μάντσεστερ όπου κυριαρχούσε η μορφή των Buzzcocks. Η Linder είναι εκείνη που δημιούργησε το έργο για το εξώφυλλο του δίσκου τους «Orgasm Addict» (1977): ένα ριζοσπαστικό φεμινιστικό φωτομοντάζ στο πνεύμα της δουλειάς του Ρίτσαρντ Χάμιλτον που συνδύαζε στοιχεία από τις κυρίαρχες πηγές εικονογραφίας της εποχής οι οποίες σχετίζονταν με τις γυναίκες: την πορνογραφία και τα περιοδικά για το σπίτι. Στη σκηνή της πανκ βρέθηκε και «μπροστάρισσα», ως frontwoman στο post-punk συγκρότημα Ludus – μάλιστα σε μια συναυλία τους στο θρυλικό κλαμπ The Hacienda στο Μάντσεστερ το 1982 φόρεσε ένα φόρεμα από κρέας περίπου τριάντα χρόνια προτού το κάνει η Lady Gaga! Έζησε πολλά και έκανε άλλα τόσα μέσα από την ανήσυχη δημιουργικότητά της και πλέον δεν μοιάζει να υπάρχει ίχνος οργής στη γλυκύτατη Linder, η οποία έχει υπάρξει πολύ πιο σημαντική για το πανκ κίνημα, τον φεμινισμό και τα εικαστικά από όσο υπαινίσσεται η αναγνωρισιμότητα του ονόματός της – η μεγάλη αναδρομική έκθεση που θα διοργανωθεί στη Hayward Gallery το 2025 (11/2-5/5) θα βάλει τα πράγματα λίγο στη θέση τους. Μούσα του Μόρισεϊ, όπως και προσωπική του φωτογράφος τη δεκαετία του '90, φίλη του διδύμου των Γκίλμπερτ και Τζορτζ, μαζί με τους οποίους έχει επισκεφθεί την Ελλάδα στο παρελθόν, ήρθε στη χώρα μας με το ένδυμα της εικαστικού και συγκεκριμένα της περφόρμερ, ύστερα από άλλη μια πρόσκληση του PCAI (Polygreen Culture & Art Initiative) και της καλλιτεχνικής του διευθύντριας Κίκας Κυριακάκου (είχε προηγηθεί η συμμετοχή της στην έκθεση «Sheltered Gardens» στον Βοτανικό Κήπο Διομήδους και το «παρών» που έδωσε στην παρουσίαση της ομώνυμης έκδοσης στο ΕΜΣΤ μέσα στο 2024, όπως και η παρουσία της στο καλλιτεχνικό πρόγραμμα φιλοξενίας του PCAI σε Αθήνα και Δελφούς). Συναντηθήκαμε λίγο προτού αναχωρήσει για τους Δελφούς προκειμένου να ενορχηστρώσει την περφόρμανς «Cut to the Chase» (21/5) στο ανανεωμένο από το PCAI Παβιγιόν Πικιώνη, πλέον «Πι», έναν πολιτιστικό χώρο με παρελθόν αλλά και μέλλον, από ό,τι φαίνεται, χάρη στις ενέργειες του Αθανάσιου Πολυχρονόπουλου, CEO του ομίλου εταιρειών Polygreen και ιδρυτή του PCAI, ο οποίος θεωρεί ότι το επαναστατικό έργο της Linder είναι απόλυτα ευθυγραμμισμένο με την αποστολή του πολιτιστικού οργανισμού

του οποίου ηγείται. Μια περφόρμανς με επιμέρους κομμάτια και επιρροές – από την Καρέν Κρόσμπι, τη δημιουργό του πρώτου στηθόδεσμου, ως τις μυθολογικές γυναίκες φιγούρες που μεταμορφώνονται σε δέντρα, τον Απόλλωνα και βεβαίως την Πυθία.

Δύσκολο να μιλήσει κάποια για τους Δελφούς δίχως να κάνει αναφορά στην Πυθία. «Ανέκαθεν με γοήτευε η ιστορία της Πυθίας και του Μαντείου των Δελφών. Είναι μέρος της ανθρώπινης φύσης να θέλουμε να γνωρίζουμε τι πρόκειται να συμβεί, να αναζητούμε συμβουλές και βεβαιότητες. Σήμερα το κάνουμε διαδικτυακά, μια μεγάλη αλλαγή σε σχέση με τις αρχαίες πρακτικές, όμως συνεχώς αναζητούμε καθοδήγηση και προφήτες ή μάντιες. Δεν είναι τυχαίο ότι η ανάγνωση ταρό γνωρίζει μεγάλη δημοφιλία».

Είστε πλέον 70 ετών. Πόσο έχει αλλάξει ο τρόπος που συνδιαλέγεστε με το μέλλον; «Δεν κάνω πλέον μακροπρόθεσμα σχέδια αλλά αναστοχάζομαι πάνω σε όσα έχω πετύχει. Κοιτάζω, για παράδειγμα, τα σχέδια που ζωγράφιζα όταν ήμουν 16-17 ετών και με συναρπάζει να βλέπω την επιδεξιότητα και την ικανότητα του νεότερου εαυτού μου. Είναι σαν να είμαι αρχαιολόγος: Διακρίνω πώς οι κινητικές μου δεξιότητες στο σχέδιο σχετίζονται με την κατοπινή δουλειά μου στα κολάζ, όπου αντί για μολύβι ή πινέλο χρησιμοποιούσα νυστέρι. Ανακαλύπτω παλιές τεχνικές με νέα προοπτική, μια και έχω επιστρέψει στη ζωγραφική».

Πώς ακριβώς έγινε η μετάβαση από τα παραδοσιακά εργαλεία σχεδίασης στο νυστέρι και στα ψαλίδια;

«Το καλοκαίρι του 1976 είδα την πρώτη μου συναυλία πανκ μουσικής – το κίνημα της πανκ δεν είχε όνομα για μεγάλο διάστημα, απλώς εξερράγη με θόρυβο. Πριν από αυτό υπήρχε η κουλτούρα των χίπις που είχε αργό, ήρεμο, «μαστουρωμένο» ρυθμό. Το πανκ ήταν το ακριβώς αντίθετο: γρήγορο, νευρικό, οργισμένο και πολιτικά φορτισμένο. Τα ρούχα ήταν φθηνά, ευτελή, σε αντίθεση με τα περίτεχνα, διακοσμημένα ινδικά ρούχα των χίπις. Ενώσα την ανάγκη να κόψω τα μαλλιά μου και να απορρίψω την αισθητική της προηγούμενης γενιάς. Αντίστοιχα ένιωσα ότι η δουλειά μου χρειαζόταν κάτι πιο αιχμηρό και επιθετικό. Αισθανόμουν ότι έπρεπε να αποσυναρμολογήσω τις στερεοτυπικές εικόνες που υπήρχαν για τις γυναίκες – τους απευθύνονταν περιοδικά για το νοικοκυριό και τις έβλεπε πρωταγωνίστριες σε πορνογραφικό υλικό – και να τις επανασυναρμολογήσω. Ήταν μια διαδικασία που αντιμετώπιζα πολύ «επιστημονικά» και μου επέτρεπε να ασκώ κριτική αλλά και να αναδια-



Κάθε βήμα προς τα εμπρός είναι μια απόδειξη της ανθεκτικότητας και της αποφασιστικότητας εκείνων που τόλμησαν να είναι διαφορετικοί. Κάθε γενιά χτίζει πάνω στην προηγούμενη και έτσι προχωράμε προς τα μπροστά



Υπήρχαν μόνο ένα ή δύο μέρη σε κάθε πόλη όπου μπορούσες να συναντήσεις άτομα με παρόμοιες απόψεις».

Πώς σας αντιμετώπιζε το ευρύτερο περιβάλλον του Μάντσεστερ;

«Αντιμετωπίζαμε πολλή βία από άνδρες που μας θεωρούσαν τέρατα. Ημασταν γυναίκες που δεν φαινόμασταν “καλά” και “όμορφα” κορίτσια, γεγονός που ενεργοποιούσε κάποιο ανακλαστικό σε πολλούς άνδρες οι οποίοι δεν μπορούσαν να καταλάβουν γιατί μοιάζαμε τόσο διαφορετικές. Η αντίδρασή τους συχνά ήταν να μας επιτεθούν – μου έχουν κολλήσει μαχαίρι στον λαιμό για να με απειλήσουν. Ήταν πραγματικά εφιαλτικό ορισμένες φορές. Οι άνθρωποι τείνουν να καταστρέφουν αυτό που δεν καταλαβαίνουν. Και εδώ πρέπει να πω ότι εκεί στα τέλη της δεκαετίας του '70 τα μέρη όπου έβρισκα καταφύγιο από αυτόν τον κόσμο ήταν τα γκέι κλαμπ. Υπήρχαν μόνο δύο στο Μάντσεστερ και ήταν μέρη που αισθανόμουν ασφαλή και ευπρόσδεκτη. Διασκεδάσαμε, χορεύαμε ντίσκο και μας έωνε ένας ισχυρός δεσμός γιατί ήμασταν όλοι ευάλωτοι. Η σκηνή της πανκ και των γκέι κλαμπ άνοιξε τον δρόμο για μεγαλύτερη ανοχή στην προσωπική έκφραση, επηρέασε τα σημερινά κινήματα για την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των LGBTQ+. Κάθε βήμα προς τα εμπρός είναι μια απόδειξη της ανθεκτικότητας και της αποφασιστικότητας εκείνων που τόλμησαν να είναι διαφορετικοί. Κάθε γενιά χτίζει πάνω στην προηγούμενη και έτσι προχωράμε προς τα μπροστά».

Μια και μιλάμε για τόλμη και διαφορετικότητα, πείτε μου για το κρεάτινο φόρεμα που φορέσατε σε συναυλία το 1982. Ποιο ήταν το σκεπτικό;

«Όταν άνοιξε η Hacienda, ήταν ένα κλαμπ που έπαιζε πρωτοποριακή μουσική. Όμως στη διάρκεια της εβδομάδας πρόβαλλε πορνό από δύο οθόνες στη σκηνή. Σκεφτόμουν: “Τώρα γιατί το βλέπουμε αυτό;”, μια και δεν υπήρχε ίχνος ειρωνικής ή ανατρεπτικής διάθεσης σε αυτή τη συνήθεια, ήταν κάτι που έμοιαζε

μορφώνω τις κοινωνικές αντιλήψεις για τις γυναίκες, περίπου όπως έκανε με τον δικό της τρόπο η Μέρι Σέλεϊ στον “Φρανκενστάιν” της».

Ήσασταν ήδη πολιτικά ενεργή την εποχή εκείνη;

«Ναι, πολύ, και ιδιαίτερα αφότου πήρε την εξουσία η Θάτσερ – η ζημιά που προκάλεσε στη Βρετανία είναι αισθητή ακόμα σήμερα. Οπότε ήμασταν πολύ οργισμένοι/ες και πολιτικά ενεργοί/ές. Η σκηνή του πανκ ήταν μια απάντηση στο πολιτικό κλίμα και η οργή μας στρεφόταν ενάντια στην καθεστηκυία τάξη και στους τρόπους με τους οποίους αντιμετώπιζε τα κοινωνικά ζητήματα της εποχής».

Όπως, ας πούμε, τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία;

«Ναι, ως φεμινίστρια ήμουν απίστευτα θυμωμένη με τον τρόπο που αντιμετώπιζονταν και εκπροσωπούσαν οι γυναίκες, ειδικά όσον αφορά τις αμοιβές τους στην εργασία αλλά και τις κοινωνικές προσδοκίες που τις αφορούσαν. Όμως αυτός ο θυμός τροφοδότησε το πάθος μου, μου έδωσε φωτιά, ένα κίνητρο για να εκφραστώ. Δεν το εσωτερικεύσα, οπότε δεν ένιωσα αβοήθητη, είδα ότι μπορώ να αντισταθώ με έναν τρόπο. Αρχισα λοιπόν να χρησιμοποιώ και το μικρόφωνο ως όπλο, όπως χρησιμοποιούσα και το νυστέρι. Δεν είχα κάνει μαθήματα τραγουδιού, όπως ούτε οι περισσότεροι άνθρωποι που γνώριζα. Απλώς τραγουδούσαμε, όχι για να τελειοποιήσουμε μια δεξιότητα, αλλά για να ακουστόμε, να γίνουμε ορατοί. Η πανκ σκηνή ήταν απίστευτη για τις γυναίκες την εποχή εκείνη. Υπήρχε πολλή,

ακατέργαστη ενέργεια και θυμός που μπορούσαμε να διοχετεύουμε δημιουργικά».

Δεν ήταν λίγες οι γυναίκες της σκηνής, όπως διαπιστώνει κανείς και από την έκθεση «Women in Revolt!» που φιλοξενήθηκε πρόσφατα στην Tate Britain.

«Ήταν πολλές και καταπληκτικές, παρ' όλο που δεν έπαιρναν πάντα την αναγνώριση που τους άξιζε. Η πρόσφατη έκθεση της Tate Britain μάς έκανε να συνειδητοποιήσουμε πόσο εκτενής και επιδραστική ήταν η συνεισφορά τους. Όμως τότε δεν είχαμε Internet ή κινητά για να επικοινωνούμε εύκολα, δεν ταξιδεύαμε τόσο, οπότε ήταν πιο δύσκολο να έχουμε την πλήρη εικόνα όσων συνέβαιναν. Πριν από την έλευση του Διαδικτύου όλα ήταν πιο προσωπικά, έπρεπε να βρίσκεσαι στον ίδιο χώρο για να γνωρίζεις τι συμβαίνει.

ΕΡΙΝ ΜΟΡΛΕΪ

«Πρέπει να αναζητούμε όσο γίνεται περισσότερη ομορφιά σε αυτόν τον κόσμο»

Η σημαντικότερη κολορατούρα υψίφωνος των ημερών μας, με αφορμή τη νέα ηχογράφησή της, μιλάει αποκλειστικά στο BHMAGAZINO για τους αγαπημένους της συνθέτες και για τη σύνδεση της όπερας με τα θαύματα της φύσης.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΒΙΔΙΟ

Πρόσφατα κυκλοφόρησε το πρώτο της προσωπικό ρεσιτάλ, μια ανθολόγηση τραγουδιών με θέμα τη φύση, υπό τον τίτλο «Rose in Bloom». Οι κριτικές ήταν αποθεωτικές και απολύτως δικαιολογημένες. Όπως στις από σκηνης ερμηνείες της έτσι και μέσα από αυτή τη δουλειά η Εριν Μόρλεϊ επιβεβαιώνει πως είναι μία από τις πιο ταλαντούχες λυρικές τραγουδίστριες της εποχής μας. Η αμερικανίδα σοπράνο από το Σολτ Λέικ της Γιούτα που τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται στα μεγαλύτερα θέατρα, από τη Μετροπόλιταν Όπερα της Νέας Υόρκης ως τη Σκάλα του Μιλάνου, έχει αναδειχθεί κορυφαία ερμηνεύτρια του ρεπερτορίου για λυρική κολορατούρα αναλαμβάνοντας απαιτητικούς ρόλους όπως αυτός της Τζίντα στον «Ριγκολέτο», της Τσερμινέτα στην

«Αριάδνη στη Νάξο», της «Λακμέ», της Μαργαρίτας των Βαλουά στους «Ουγενότους» και της Ισαβέλλας στο «Robert le Diable». Την ίδια στιγμή, και ενώ το φορτωμένο πρόγραμμά της τη θέλει να ταξιδεύει σε όλον τον κόσμο, η 43χρονη Μόρλεϊ καλείται να ανταποκριθεί και σε έναν ακόμα δύσκολο ρόλο, καθώς είναι η μητέρα τριών μικρών παιδιών. Πώς τα καταφέρνει; Μας το εξηγεί η ίδια, αυτό και πολλά άλλα, στη συνέντευξη που μας παραχώρη-

Ερμηνεύοντας την Τσερμινέτα από την «Αριάδνη στη Νάξο» του Ρ. Στράους, στην Κρατική Όπερα της Βιέννης.

σε με αφορμή την κυκλοφορία του «Rose in Bloom». Ξεκινώντας βεβαίως από τα συναισθήματα που της προκαλεί αυτή η νέα διανογραφική δουλειά της και δηλώνοντας ενθουσιασμένη που τελικά κυκλοφόρησε το άλμπουμ.

Το οποίο πώς προέκυψε; Ποιος είχε την ιδέα της ηχογράφησης και τι κρύβεται πίσω από τον τίτλο «Rose in Bloom»;

«Το άλμπουμ πήρε το όνομά του από τον χαρακτήρα με το όνομα Rose-in-Bloom που συναντούμε στην κωμική όπερα του Αρθουρ Σάλιβαν «The Rose of Persia». Η άρια που τραγουδά η εν λόγω ηρωίδα, το «Neath my lattice through the night», ήταν το πρώτο single που κυκλοφορήσαμε. Ο πιανίστας μου, Τζέραλντ Μάρτιν Μουρ (ο οποίος είναι και ο δάσκαλός μου στη φωνητική), με μύησε σε αυτό το απολαυστικό (αλλά διαβολικά δύσκολο) κομμάτι και αποφάσισα να ανταποκριθώ στην πρόκληση. Ο τίτλος του άλμπουμ αναφέρεται επίσης στο θέμα του κήπου στο λυρικό ρεπερτόριο. Ολόκληρο το άλμπουμ είναι εμπνευσμένο από τους ανθισμένους κήπους και από τη φύση. Τη φύση που μας διδάσκει τόσο πολλά! Υπάρχει εξάλλου τόσο πολλή μουσική εμπνευσμένη από τα λουλούδια, τα ωδικά πτηνά και τον κύκλο της ζωής για μια φωνή σοπράνο κολορατούρας σαν τη δική μου!».

Η ηχογράφηση περιλαμβάνει και έναν νέο κύκλο τραγουδιών του Ρίκι Ιαν Γκόρντον που ονομάζεται «Huit Chansons de Fleurs». Η συνεργασία με τον εν λόγω συνθέτη πώς προέκυψε;

«Αυτά τα οκτώ τραγούδια είναι απόλυτοι θησαυροί. Κάποιοι φίλοι μου, η σοπράνο Σο-Τσουνγκ Σιν και ο σύζυγός της Τόνι Λι, είχαν παραγγείλει αυτόν τον κύκλο στον Ρίκι. Προηγουμένως, πριν από μερικά χρόνια, η Σο-Τσουνγκ μού είχε στείλει μια σειρά βίντεο με τον Ρίκι να διαβάζει ποιήματά του. Ηθελε να μάθει αν μπορούσα να αγαπήσω αυτά τα ποιήματα, όπως και έγινε. Τα τραγούδια του κύκλου «Huit Chansons de Fleurs» είναι πάνω σε ποιήματα της Εμι-

λι Ντίκινσον, του Γουίλιαμ Γουόρντγουορθ, της Ντόροθι Πάρκερ, του Τέλμο ντος Σάντος, της Τζέιν Κένιον, του Ντόναλντ Χολ και του ίδιου του Ρίκι. Όλα είναι εμπνευσμένα από λουλούδια, άλλα ανάλαφρα και χιουμοριστικά, άλλα στοχαστικά, άλλα πένθιμα. Είναι μια «γιορτή» για το τι αντιπροσωπεύουν τα λουλούδια στη ζωή μας: Για την αγάπη, τον οπαραγμό, τη χαρά, τον θάνατο, την παροδικότητα, την ομορφιά, την ανάσταση!».

Εχετε επίσης συμπεριλάβει στην ηχογράφηση έργα συνθετών όπως οι Σεν-Σανς, Ραχμάνινοφ, Ρίμσκι-Κόρσακοφ, Μιγιό, Τσεμλίνσκι κλπ. Πώς διαλέξατε τα συγκεκριμένα κομμάτια, τι σας συγκίνησε σε αυτά;

«Ξεκινώντας από τα τραγούδια του Ρίκι, ο Τζέραλντ κι εγώ αναζητήσαμε και άλλα τραγούδια εμπνευσμένα από τη φύση, που θα συμπλήρωναν το ρεπερτόριο. Ηθελα ιδιαίτερα να συμπεριλάβω σπάνια κομμάτια. Υπάρχουν πολύ λίγες ηχογραφήσεις, για παράδειγμα, του «La Libellule» του Σεν-Σανς. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχουν επαγγελματικές ηχογραφήσεις της άριας του Σάλιβαν στο αρχικό κλειδί και με την αρχική καντέντσα, γραμμένη για την αμερικανίδα κολορατούρα Ελεν Μπιτς Γιο που ήταν και η πρώτη Rose-in-Bloom. Νομίζω ότι καταλήξαμε σε μια ενδιαφέρουσα ποικιλία στυλ και γλωσσών και σε μια καλή αναλογία ανάμεσα στο οικείο και στο άγνωστο».

Τελικά τι θέλετε να πείτε στους ακροατές σας με το «Rose in Bloom»;

«Ελπίζω αυτό το άλμπουμ να εμπνεύσει τον κόσμο να... επιβραδύνει λίγο. Μπορεί, ας πούμε, να μοιάζει με μια βόλτα στον κήπο της ζωής και ελπίζω ο ακροατής να συσχετίσει τα τραγούδια με στιγμές της ζωής του όπου η φύση έπαιξε κάποιον ρόλο ή του ενέπνευσε ένα συναίσθημα. Ελπίζω επίσης αυτό το άλμπουμ να ενθαρρύνει την εκτίμηση για το θαύμα της φύσης. Υπάρχει μια παλιά κινεζική παροιμία: «Αν θέλεις να





**Στην
πχογράφηση
έχω
περισσότερη
ελευθερία για
να εκφραστώ
και για να φέρω
μπροστά, να
αναδείξω τις
λεπτομέρειες
που δεν
μπορώ να
αναδείξω όταν
τραγουδάω
με μια μεγάλη
ορχήστρα.
Εχω όμως και
μεγαλύτερη
ευθύνη, πρέπει
να νοιάζομαι για
κάθε ήχο και για
κάθε νότα που
ακούγεται**



είσαι ευτυχισμένος όλη σου τη ζωή, φύτεψε έναν κήπο". Αυτό το μήνυμα ακούγεται και στο τέλος του "Candide" του Λέοναρντ Μπερνστάιν: "Θα κάνουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε, θα χτίσουμε το σπίτι μας και θα κόψουμε τα ξύλα μας και θα κάνουμε τον κήπο μας να μεγαλώσει".

Ποια η δική σας σύνδεση με τη φύση; Ανήκετε στους ανθρώπους που μεγάλωσαν κοντά της ή ήσασταν παιδί της πόλης;

«Πολλοί γνωρίζουν ότι η μητέρα μου είναι μια υπέροχη βιολονίστρια. Είναι όμως και μια επιδέξια κηπουρός. Ήμουν πολύ τυχερή που μεγάλωσα περιτριγυρισμένη από την ομορφιά της μουσικής και των λουλουδιών. Η μητέρα μου πάντα μιλάει για το πόσο θεραπευτικό είναι το να σκάβεις στο χώμα και να εργάζεσαι σκληρά για να δημιουργήσεις κάτι όμορφο. Διάβασα επίσης σε ψυχολογικά συγγράμματα πόσο σημαντικό είναι να μυούμε τα παιδιά μας σε δραστηριότητες όπως η καλλιέργεια ενός κήπου, η φύτευση ενός σπόρου, η αναμονή ως τη στιγμή που θα ανθίσει, τότε που θα μπορούν να εκτιμήσουν το θαύμα της ομορφιάς του. Και μετά ας τον



ΝΕΟ ΔΕΛΧΙ Η ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΣΕΩΝ

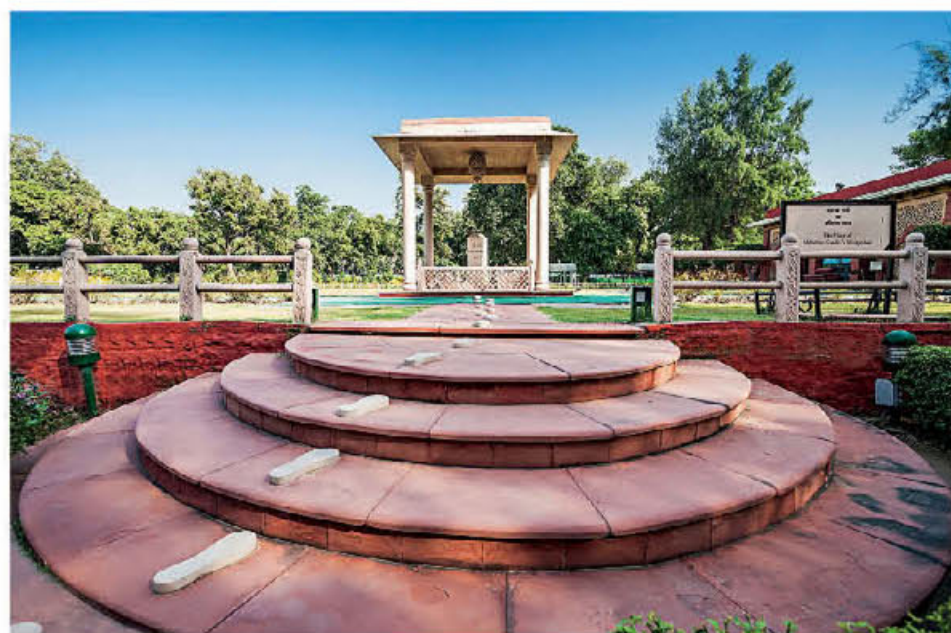
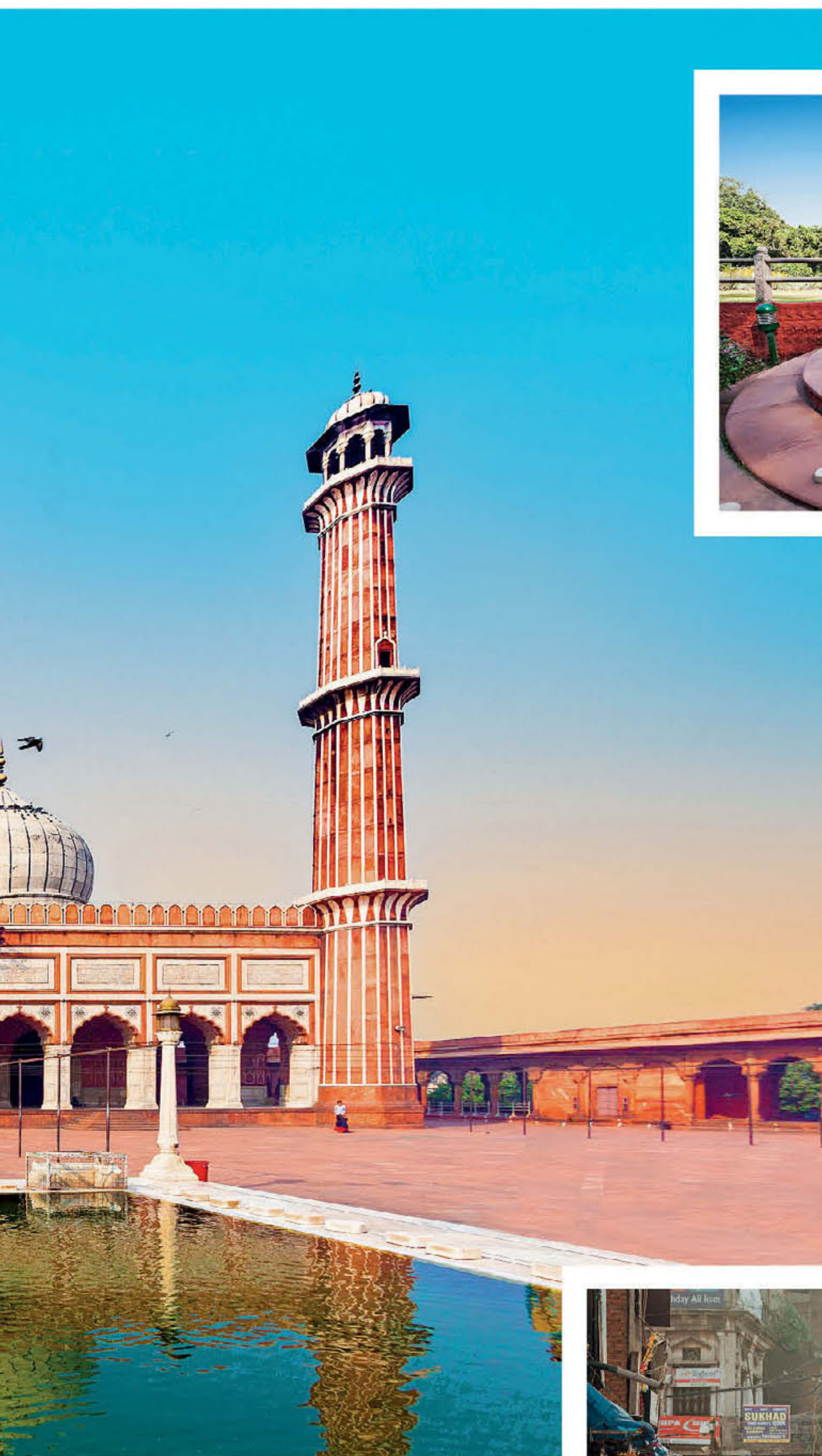
Ενα οδοιπορικό εκπλήξεων στην πολύβουη και χαοτικά γοητευτική πρωτεύουσα της Ινδίας.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΑ ΒΙΛΙΟ

Η διαμονή σε ένα από τα δωμάτια του Leela Palace New Delhi, ξεκινώντας από το λιτό και απέριπτο (που λέει ο λόγος) Grand Deluxe Room και φτάνοντας στην αμύθητης χλιδής Maharaja Suite ή και στην Presidential Suite, μοιάζει ένα από εκείνα τα σπάνια όνειρα της απόλυτης ευτυχίας. Που το ξημέρωμα σε αφήνουν έκπληκτο από τα όσα θαυμαστά είδες και έζησες σε μια άλλη διάσταση. Βεβαίως, όπως κάθε νέο ξύπνημα μας φέρνει αντιμέτωπους με την άχαρη και εν πολλοίς σκληρή

πραγματικότητα, έτσι και η έξοδος από το ξενοδοχείο που λειτουργεί στο Νέο Δελχί μπορεί να είναι για τον επισκέπτη ένα πολύ δυνατό και σίγουρα όχι ευχάριστο σοκ. Πίσω από το σκηνικό των υπερπολυτελών ξενοδοχείων που λειτουργούν στο κέντρο και στα περίξ του Δελχί, της μητρόπολης που περιλαμβάνει και την πρωτεύουσα της Ινδίας, το Νέο Δελχί, η καθημερινή ζωή στους δρόμους για εκατομμύρια Ινδούς παραμένει ένας αγώνας επιβίωσης μέσα στις πιο σκληρές και πιο απάνθρωπες συνθήκες. Είναι, λένε, πόλη των αντιθέσεων το Δελχί,

● Το τέμενος Jama Masjid του 17ου αιώνα είναι ένα από τα πιο γνωστά τζαμιά της πόλης.



● Εξωτερικός χώρος στο Gandhi Smriti, το σπίτι όπου πέρασε τους τελευταίους μήνες της ζωής του ο Μαχάτμα Γκάντι.

δύναμη. Μια υπερδύναμη με την οποία προσπαθεί και η Ελλάδα να αναπτύξει εμπορικές σχέσεις, όπως φάνηκε και από την προ μηνών επίσκεψη του Έλληνα πρωθυπουργού, Κυριάκου Μητσοτάκη. Ο Τύπος την αποκαλεί «το νέο παγκόσμιο οικονομικό θαύμα». Σε έκθεση που έδωσε πρόσφατα στη δημοσιότητα το υπουργείο Οικονομικών της χώρας, αναφέρεται ότι το 2024 η οικονομία της είναι έτοιμη να αναπτυχθεί κατά 7% ή περισσότερο, με τον επικεφαλής οικονομικό σύμβουλο της κυβέρνησης να δηλώνει: «Η ευρωστία που παρατηρείται στην εγχώρια ζήτηση, δηλαδή στην ιδιωτική κατανάλωση και στις επενδύσεις, εντοπίζει την προέλευσή της στις μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα που εφάρμοσε η κυβέρνηση τα τελευταία δέκα χρόνια». Η ανάπτυξη της τεχνολογίας, οι στοχευμένες επενδύσεις και η αύξηση της παραγωγικότητας του ανθρώπινου δυναμικού οδηγούν τη χώρα σε ένα μέλλον ελπίδας. Και όταν μιλάμε για ανθρώπινο δυναμικό, οι αριθμοί ζαλίζουν: Την περασμένη άνοιξη

ο πληθυσμός της Ινδίας υπερέβη αυτόν της Κίνας, καθώς έφτασε τα 1,4 δισεκατομμύρια. Ωστόσο – και εδώ το όνειρο της απόλυτης ανάπτυξης αρχίζει να θολώνει – περίπου 230 εκατομμύρια Ινδοί διαβιούν σήμερα με εισόδημα κάτω από 5 δολάρια την ημέρα, ενώ και ο αριθμός των ατόμων που επιβιώνουν με 2 δολάρια ή και λιγότερο ημερησίως εκτιμάται ότι αυξήθηκε κατά 75 εκατομμύρια λόγω και της ύφεσης της COVID-19!

Οι έρευνες φέρνουν τους Ινδούς στις πρώτες θέσεις των πιο κακοπληρωμένων (και ταλαιπωρημένων) ανθρώπων στον κόσμο. Εκατομμύρια εξ αυτών ζουν χωρίς στέγη, χωρίς δουλειά και χωρίς καμία ελπίδα να βελτιώσουν την τραγική κατάστασή τους. Γι' αυτό και οι πρόσφατες δηλώσεις του Ναραγιάν Μούρτι, ο οποίος εκτός από ζάπλουτος επιχειρηματίας («ο Μπιλ Γκέιτς της Ινδίας») είναι και πεθερός του πρωθυπουργού του Ηνωμένου Βασιλείου, Ρίσι Σούντακ, προκάλεσαν τσουνάμι αντιδράσεων: «Για το καλό της εθνικής οικονομίας,

είναι, λένε, χώρα των αντιθέσεων η Ινδία. Τι σημαίνει αυτό; Πολύ απλά πως αν διαθέτεις χρήματα, πολλά χρήματα, μπορείς να απολαύσεις τα πάντα, τη στιγμή που έξω από την πόρτα σου χιλιάδες άνθρωποι υποφέρουν από ασιτία, από την έλλειψη των στοιχειωδών αγαθών και από αρρώστιες που νομίζαμε πως είχαν εξαλειφθεί.

Πλούσιοι και φτωχοί

Σύμφωνα με μια έκθεση, το 73% του πλούτου της χώρας το κατέχει μόλις το 1% του πληθυσμού της! Είναι γνωστό πως η Ινδία διαθέτει μερικούς από τους πλουσιό-

τερους ανθρώπους στον κόσμο. Ο Μουκέσ Αμπάνι (με την περιουσία του να υπολογίζεται στα 83 δισ. δολάρια) και ο Γκαουτάμ Ανάνι (με «βιο» 32 δισ. δολαρίων) είναι δύο από αυτούς. Η Ινδία (στην οποία παρεμπιπτόντως διεξάγεται αυτή τη στιγμή η μεγαλύτερη εκλογική διαδικασία στον κόσμο, καθώς ξεκίνησε στις 19 Απριλίου και θα ολοκληρωθεί την 1η Ιουνίου), είναι επίσης μια χώρα με τεράστια ανάπτυξη: Το 2022 αναδείχθηκε πέμπτη οικονομική δύναμη στον κόσμο. Σύμφωνα με τις προβλέψεις, περί το 2030 θα είναι η τρίτη παγκόσμια



● Στιγμιότυπο από τους πολύβουους και χαοτικούς δρόμους της Ινδικής πρωτεύουσας.